

2020-01-30

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KUN 2019/145

Kulturnämnden

Yttrande över detaljplan för Sickla stationshus

Förslag till beslut

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 30 januari 2020.

Sammanfattning av ärendet

Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för Sickla stationshus. Planförslaget syftar till en utökad byggrätt för en ny, hög och väl gestaltad stationsbyggnad som även kan inrymma kontor, handel och hotell. Byggnaden om cirka 23 våningar (cirka 92 meter hög) ska markera en av entréerna till Sickla köp kvarter och verka som ett landmärke i stads- och landskapsbilden. Byggnaden ska inrymma den västra tunnelbaneentrén till station Sickla.

I yttrandet framförs synpunkter som betonar vikten av att på olika sätt skapa en förståelse för områdets betydelse i Nackas industriella utveckling som utgör en viktig del av Nackas historia och föra denna kunskap vidare till nya generationer. Som exempel förordas ett ökat användande av rött tegel som materialval i byggnadens nedre del (centrumdelen) på bekostnad av fasadplåt. På samma sätt poängteras vikten av att den ”midja” i byggnaden som sammanfaller med höjden på befintliga industribyggnader i området bibehålls. Det skapar en visuell koppling som är positiv. I yttrandet påpekas vikten av att de offentliga rum som nu tillskapas blir trivsamt utformade och trygga att besöka under dygnets alla timmar. Att området är en säker plats under byggtiden är viktigt då många barn och unga rör sig i området. Närheten till Dieselverkstaden med ett av Stockholms mest besökta kulturhus och bibliotek, som båda drivs på uppdrag av kulturnämnden, kommer att få ett ökat flöde av besökare. Nämnden framför att väl samordnad kommunikation med fastighetsägaren är viktigt för att verksamheternas utbud av aktiviteter inte ska störas under byggtiden som planeras till cirka 5 år. I yttrandet noteras att kommunens samarbete med Gehls arkitekter kring mötesplatser och kopplingar till bostadsområden norr om Värmdövägen bör knytts ihop på ett konstruktivt sätt. På samma sätt menar nämnden att det är viktigt att påvisa Nackas unika läge vid olika vattendrag genom att visa på närheten till vatten, Svindersvik i norr och Järsla sjö i söder. Det finns intresse av att följa projektet med löpande redovisning av det fortsatta arbetet i de frågor som berörs i yttrandet.

Ärendet

Kulturnämnden yttrar sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet samt är utifrån sitt ansvarsområde remissinstans i frågor som rör fysisk planering. Nämnden ska enligt nämndens reglemente ägna uppmärksamhet åt utformning och utsmyckning av offentliga platser och byggnader samt att i övrigt, där nämndens medverkan påkallas, vara rådgivande vid utformning och utsmyckning av bostadsområden. Kulturnämnden ska verka för bevarande av estetiskt och kulturhistoriskt värdefulla eller i samhällsbilden karaktäristiska byggnader, anläggningar och anordningar. För ytterligare information se bifogat plan- miljöprogram- och gestaltungsprogram, se bilaga 1, 2 och 3.

Planprogrammet i korthet avseende frågor som berör kulturnämnden

Planförslaget syftar till en utökad byggrätt för en ny, hög och väl gestaltad stationsbyggnad som även kan inrymma kontor, handel och hotell. Byggnaden om cirka 23 våningar (cirka 92 meter hög) ska markera en av entréerna till Sickla köp kvarter och verka som ett landmärke i stads- och landskapsbilden. Byggnaden ska inrymma den västra tunnelbaneentrén till station Sickla. Planförslaget medger en hög byggnad vilket innebär att den kommer synas långt i stads- och landskapsbilden. Det föreslagna stationshuset är utformat som en modern tolkning av den äldre industriarkitekturen i området men anspelar även på tidig modernism. Byggnadens tak och terrasser medger växtlighet som kan medverka till gröna inslag i en urban stadsmiljö. Planförslaget möjliggör att tillgänglighet, trygghet och säkerhet kan öka i området.

Marken är obebyggd och har tidigare varit en av handelsområdets parkeringsytor. För planområdet medger gällande detaljplan en stationsbyggnad om cirka 4 - 5 våningar för centrum- och stationsändamål. I enlighet med det politiskt förankrade dokumentet "Förhållningssätt till höga hus" har planförslaget föregåtts av parallella uppdrag, eftersom föreslagna byggnad är högre än 16 normalvåningar. Det vinnande förslaget i arkitektävlingen har legat till grund för planförslaget. Den nya stationsbyggnaden ska även markera en av entréerna till Sickla köp kvarter och levandegöra gaturummet. Den nya stationsbyggnaden kommer att utgöra ett nytt landmärke i den förändrade stads- och landskapsbilden. Vidare kommer den historiska kopplingen mellan Saltsjöbanan och Sicklas gamla industrimiljö blir mindre påtaglig genom att markområdet bebyggs.

Kartan visar ett flygfoto över planområdet. Röd streckad linje anger planområdets ungefärliga gräns.

Planområdet ligger inte inom riksintresseområde för kulturmiljö men kan innebära viss påverkan på riksintresset ”Stockholms farled och inlopp”. Planförslaget medger en högre byggnad vilket innebär att den nya volymen kommer synas långt i stads- och landskapsbilden. Det innebär att byggnaden kommer utgöra ett nytt element i den kulturmiljö som upplevs från farleden. Byggnadens påverkan på landskapsbilden utifrån ett riksintressesperspektiv bedöms dock bli marginell då den är placerad i ett bebyggelsesammanhang med högre bebyggelse. Dock kan samtliga pågående stadsbyggnadsprojekt som medger höga hus i centrala Nacka, sammantaget medföra en större påverkan på riksintressets upplevelse-värden.

Vy från Skeppsbron. Fotomontage som visar hur föreslagen stationsbyggnad påverkar stads- och landskapsbilden. Strax höger om Sickla station syns bebyggelseförslaget Klinten ”Nacka Port”.

Kulturmiljöprogram

Planområdet angränsar till ”Sickla-Marcusplatsen” som i kulturmiljöprogrammet är utpekad som område med lokalt intresse för kulturmiljövården. Sicklaområdet är en omvandlad industrimiljö med bebyggelse från 1890-tal till nutid. Industribebyggelsen hade ursprungligen en lägre skala men områdets horisontella struktur är fortfarande avläsbar. Karaktäristiskt för Sickla är bebyggelsens höga arkitektoniska kvaliteter och områdets täta bebyggelse. Tongivande för området har varit Atlas Copcos verkstadsindustri som numera är omvandlat till Sickla köp kvarter.

Kulturmiljöprogrammet anger följande förhållningssätt som är relevanta vid stadsutveckling i området:

- Förståelsen av områdets historiska funktion respekteras – Möjligheten att avläsa tidigare funktion och successiva utbyggnad behålls. Ny bebyggelse placeras och utformas så att den bildar nya tydliga årsringar i miljön.
- Karaktärsskapande platsbildningar och gaturum behålls – Områdets täta struktur behålls i möjligaste mån. Karaktärsskapande platsbildningar och gaturum/stråk behålls och förstärks.
- Industribebyggelsens grundläggande karaktärsdrag bevaras – Områdets variation i bebyggelsens

Foton som visar Dieselverkstaden - en äldre industrihistorisk byggnad i Sickla.

Föreslagen stationsbyggnad har utformats för att kunna omhänderta ett stort flöde av människor på platsen. Planförslaget ska möjliggöra att platsen blir en attraktiv, orienterbar och ändamålsenlig bytespunkt för kollektivtrafik. Byggnadens bottenvåning har utformats med flera entréer för att tillgängliggöra de olika trafikslagen på platsen. Planområdet ligger invid Sicklas omvandlade industrimiljö som har kulturmiljövärden. Den föreslagna volymens placering och höjd kommer att medföra negativ påverkan för möjligheten att förstå den historiska kopplingen mellan järnvägen och industrin. Den historiskt så betydelsefulla, visuella kopplingen mellan järnvägen och Sicklas gamla industribebyggelse som varit en förutsättning för industrins etablering på platsen och industribebyggelsen försvinner. Den nya volymen kommer skära länken mellan väg- och järnväg och industrimiljön. Detta kommer leda till negativ påverkan avseende möjligheten att avläsa stadsbildens historiska framväxt.

För att knyta an till industriområdets identitet och karaktärsskapande värden är det värdefullt att använda områdets historiska material - rött tegel. För att stärka områdets karaktär och skapa en god helhetsverkan med den kringliggande miljön är det betydelsefullt att föreslagen stationsbyggnad utformas med inslag av rött tegel. Företrädesvis i sockelvåning och vid entréer. Föreslagen stationsbyggnad har brutits upp i volymer med terrasser vilket innebär en tydlig midja med som höjdmässigt relaterar till den lägre byggnadsskalan inom angränsande kulturmiljö. Utifrån identitet och karaktärsskapande värden är det beaktansvärt att bevaka och bevara områdets historiska material. Utifrån ett antikvariskt perspektiv så vore det därför önskvärt att den nya volymen tillförs tegel, företrädesvis i byggnadens nedre delar. På så sätt finns möjlighet att i större uträkning beakta områdets karaktär samt att tillskapa en god helhetsverkan med den kringliggande miljön.

Konceptillustration. Vy från Sickla industriväg (vänstra bilden). Det nya stationshuset i blicksfång. Tunnelbaneentré och lokaler i gatuplan. Bostadsområdet Alphyddan i bakgrunden. Till höger visas byggnaden ur ett större perspektiv. Kanozi arkitekter.

Stråk och platser i Nacka stad "Vision för Identitet & Program i de offentliga rummen". Gehl arkitekter

Tillgänglighet och trygghet

Planförslaget innebär att platsen kan få liv och rörelse under dygnets alla timmar genom hotellverksamhet, kontor, restauranger och butiker. Byggnaden kommer att öka den fysiska tillgängligheten i området och till kollektivtrafiken med ramper, hissar och trappor. Utbyggnadsförslaget innebär att tillgänglighet, trygghet och säkerhet kommer att öka. Genom ett indrag i byggnaden vid huvudentré skapas en plats mellan gatan och entrén. Platsen är viktig för både trygghet och tillgänglighet eftersom människor därmed inte kommer rakt ut i cykel och biltrafik från entrén.

Stomljud

Tunnelbanan är projekterad för att inte påverka närliggande bebyggelse med stomljud eller vibrationer. Då planförslaget innehåller ett högt hus kommer det under planarbetets gång behöva undersökas om ytterligare stomljudsdämpande åtgärder behöver utföras utöver de stomljudsdämpande åtgärder som görs av landstingets förvaltning för utbyggd tunnelbana och om dessa i så fall behöver regleras med planbestämmelser.

Genomförandetiden är 5 år från den dag planen vinner laga kraft vilket är uppskattad till andra kvartal 2021 under förutsättning att detaljplanen inte överklagas.

Enhetens analys och bedömning

Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för Sickla Stationshus: KFKS 2017/891 Projekt: 93101067).

Sickla stationshus kommer att utgöra ett nytt landmärke i Nacka och området kommer att bli en viktig kommunikationsknutpunkt. Att det är beläget i hjärtat av Nackas industrihistoriska arv gör att byggnaden kommer att sätta en ny prägel på området. Det är angeläget att de aspekter som tas upp i planprogram och miljöprogram vad gäller utformning och materialval efterlevs. Genom att rött tegel får utgöra en betydande komponent i byggnadens nedre del (centrumdelen) skapas en samhörighet med övriga industribyggnader i närheten, såsom Dieselvekstaden. Således förordas att andelen tegel utökas på bekostnad av fasadplåt. Den midja på byggnaden som överensstämmer i höjd med den industrihistoriska bebyggelsen är viktig att behålla. En negativ aspekt är att kopplingen mellan järnvägen och det tidigare industrilandskapet försvinner. Det gör att förståelsen minskar för att se det starka sambandet mellan järnvägen och möjligheten för industrin att växa fram i området. Den byggnad där hantverkare tidigare hade sina ateljéer är nu riven och ersätts av Curanten, en ny fastighet med fokus på vård och omsorg. Den tidigare byggnaden hade en ”perrong” som löpte där järnvägsspåret tidigare låg (längs Järnvägsgatan). Även denna förändring gör att koppling till industrilandskapet successivt minskar. Att på olika sätt skapa förståelse för områdets historiska utveckling och förändring är viktigt. Genom att på olika sätt visa på bilder och verktyg i till exempel entrérymmen till Sickla stationshus gör att skapas intresse och kunskap för områdets historia och betydelse för Nackas utveckling. Ett lyckat exempel på detta är den travers som idag finns i Dieselvekstadens lokaler liksom i Lavall huset, dagboksanteckningar från traversförare Lambertson yrkesliv med mera. Ett uppdrag till fastighetsägare att verka för offentlig utsmyckning av byggnaden i denna anda är önskvärd.

Dieselvekstaden kulturhus och bibliotek ligger i omedelbar närhet. Kommunen hyr idag cirka 4000 kvadratmeter. På sikt kommer den nya kommunikationspunkten att bidra med nya flöden av besökare och skapa ytterligare attraktion till den redan så populära Dieselvekstaden. I dagsläget har Dieselvekstaden cirka 1,5 miljoner besökare och är därmed ett av Stockholmsregionens mest besökta kulturanläggningar. En ny entré med passage genom Dieselvekstaden kommer att skapa mervärden för verksamheterna men det kräver också att anläggningen kan utvecklas för att möta denna ökning av besökare. Under byggtiden är det av största vikt att verksamheterna inte kommer att störas av

sprängningar eller andra ljud från byggarbetsplatsen. Speciellt viktigt är det att föreställningar som sker i de Dieselverkstadens olika scenrum inte berörs. Ett tätt samarbete med fastighetsägaren i denna fråga för att jobba fram god kommunikation kring dessa frågor efterlyses. Även stömljud när byggnaden är klar är viktigt att noga studera för att eliminera framtida störningar.

När det gäller framtagande av offentlig konst är det viktigt att detta bevakas av kommunstyrelsen. Eftersom Sickla stationshus kommer att bli en stor kommunikationsknutpunkt och ett offentligt rum är rumslig gestaltning, möblering och färgsättning viktigt att ta i beaktan. Den tunnelbaneuppgång som planeras i områdets östra del är viktig då det är en viktig koppling mellan bostadsområden och köpcentrum samt ett flertal skolor som ligger i området. Det arbete som kommunen gjort i samarbete med Gehl arkitekter är viktigt att ta in i planeringen. De stråk som binder samman olika delar i Nacka måste tydliggöras och stärkas. Gehls paroll att det var 10:e meter ska finnas något nytt i ögonhöjd som skapar intresse för gångtrafikanten. Det är en intressant arbetsmetodik att ta med i fortsatt arbete. På samma sätt är det viktigt att knyta ihop bostadsområden norr om Värmdövägen och se till att det blir enkelt, tryggt och lustfullt att förflytta sig inom Nacka. Möjligheten att knyta ihop "vatten med vatten" det vill säga att knyta ihop västra delen av Svindersviken med Järta sjö och visa på Nackas unika läge är en fråga som också berör fortsatt planering av det aktuella området.

Det är av intresse för kultur- och fritidsenheten att följa projektet och få löpande redovisning av det fortsatta arbete i de frågor som berörs i yttrandet.

Ekonomiska konsekvenser

Planprogrammet medför inga ekonomiska konsekvenser för kulturnämnden.

Konsekvenser för barn

Projektet kommer att orsaka olägenheter under byggtiden som påverkar barn som rör sig i området och som dagligen använder kollektivtrafik för att ta sig till skolor och fritidsaktiviteter. Stor vikt måste därför läggas på väl genomförd planering, goda temporära lösningar och god information till allmänheten. Även långsiktigt är en trygg och säker miljö viktigt att skapa. Platsens historiska betydelse bör tydliggöras för att på ett enkelt sätt knyta an till Nackas rika industrihistoria och föra denna kunskap vidare till nya generationer.

Handlingar i ärendet

1. Förslag till yttrande
2. Planhandling
3. Miljöbeskrivning
4. Gestaltningprogram

Cortina Lange
Enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten